

Dees geloofde ní!

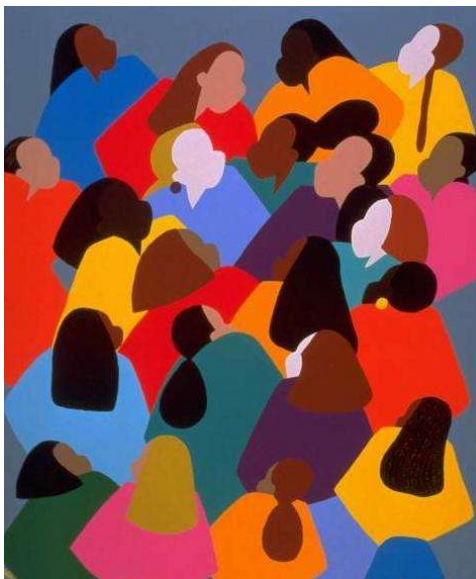
Levensbeschouwelijke diversiteit integreren in de klas

Kleur in mijn klas. Kinderen over levensbeschouwelijke diversiteit op school

Goedroen Juchtmans, senior onderzoeker, KU Leuven-HIVA

Goedroen.juchtmans@kuleuven.be

Inleiding

Lesgeven is bij uitstek een relationele bezigheid met een voortdurend heen-en-weer-spel van interacties, zij het met een specifieke doelstelling. Leren staat centraal. Binnen het schoolcurriculum hoort daar ook levensbeschouwelijk leren bij, en dus ook min of meer gestructureerde interacties rond levensbeschouwing. Wat gebeurt er met die interacties tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling wanneer ze plaatsgrijpen in een levensbeschouwelijk diverse klas- of schoolcontext?

Afgaande op de media lijken die interacties gevaar te lopen om verhit te zijn. Denk aan de discussies over de radicalisering van sommige moslimjongeren of de vraag van sommige actoren naar een algemeen vak levensbeschouwing. Dat die debatten er zijn, laat niet alleen zien dat we in onze samenleving niet meer om het

bestaan van levensbeschouwelijke diversiteit heen kunnen. De sterke emotionele geladenheid ervan suggereert enerzijds dat het thema ons raakt, maar anderzijds ook dat we niet goed weten hoe we in een levensbeschouwelijk diverse samenleving het beste met elkaar in gesprek kunnen gaan of kunnen samenleven. De vraag wordt dan: welke interactiehouding nemen kinderen en hun leerkrachten in dergelijke, vaak als problematisch ervaren, levensbeschouwelijk diverse context in? Hoe gaan ze in gesprek met elkaar? Welke gesprekken verkiezen kinderen en wat kan de onderwijswereld daarvan leren?

Gesprekken met diverse betrokkenen

Om deze vragen te beantwoorden verzamelden we via interviews en focusgroepen datamateriaal. De gesprekspartners waren directie, leerkrachten, elfjarige kinderen van verschillende levensbeschouwelijke achtergronden en hun ouders uit vijf Vlaamse basisscholen. In het boek '*Kleur in mijn klas. Kinderen over levensbeschouwelijke diversiteit in de lagere school.*' (Juchtmans & Nicaise, 2014) staan de verhalen van kinderen over levensbeschouwelijke diversiteit op school centraal en worden ze in detail geanalyseerd. De interesse ging uit naar de houding(en) die kinderen aannemen ten opzichte van de levensbeschouwelijke opvoeding die ze thuis en op school krijgen.

Mijn vaststellingen

1. Ongeacht hun levensbeschouwelijke achtergrond, nemen kinderen ten opzichte van de levensbeschouwelijke opvoeding die ze op school krijgen en van de rituelen of feesten (zoals Sinterklaas, Kerstmis) die ze er vieren een **positieve, verbindende interactiehouding als basishouding**. Ook als die levensbeschouwelijke opvoeding of die rituelen thuis niet gevierd of ondersteund worden. Die interactiehouding trachten ze ook zo lang mogelijk aan te houden. Leerkrachten of scholen die erin slagen een veilige, verwelkomende omgeving te creëren die ruimte biedt voor levensbeschouwelijke exploratie, ondersteunen de positieve houding van kinderen.
2. In bepaalde interacties verschuift de positieve, verbindende houding van kinderen echter naar een meer **gepolariseerde beleving van levensbeschouwelijke verschillen**. Cruciaal in dat proces is dat de verschuiving plaatsgrijpt nadat (vaak) betekenisvolle volwassenen, zoals leerkrachten en ouders, de levensbeschouwelijke verschillen van kinderen als problematisch of onverzoenbaar presenteren, of zich in stilzwijgen hullen.
3. Eenmaal levensbeschouwelijke verschillen door de kinderen als problematisch worden ervaren, waaiert de reactie van kinderen uit van houdingen die zich bevinden tussen het wegcijferen van de eigen levensbeschouwelijke wensen op school tot openlijk verzet. Welke houding kinderen in dat geval ook kiezen, ze gaat wel vaak gepaard met een **krachtigere nadruk op de eigen levensbeschouwelijke positie, wij-zij denken en het hanteren van autoriteitsargumenten** (zoals: ik heb bewijs dat dit zo is, en jij niet; of dit staat in de Bijbel, dus..., of op school luister ik wel, maar thuis kan ik echt mezelf zijn).

Mijn aanbevelingen

1. Words create worlds

Levensbeschouwelijke polarisering is geen feit, maar een interactie-uitkomst. De woorden die leerkrachten of andere betekenisvolle volwassenen in hun dagelijkse interacties met kinderen spreken en de handelingen die ze stellen, zijn bepalend. Ze creëren werelden waarin kinderen leren om op een bepaalde wijze naar zichzelf en anderen te kijken en met hen om te gaan. Dat polarisering een interactie-uitkomst is, geeft hoop. Als volwassenen bewust omgaan met en kritisch reflecteren op de taal die ze in hun interacties met kinderen hanteren, kunnen ze immers evengoed polarisering vermijden of een halt toeroepen. Wat we moeten doen en hoe we moeten reageren op een vraag of situatie in een klas of school, is dus geen zaak van exacte wetenschap, maar een keuzekwestie. We kunnen evengoed kiezen om een taal te spreken die verbindt en het verlangen van kinderen om zich op school en in hun gezin thuis te voelen positief en waardierend beantwoordt. Vaak voorgestelde remedies tegen polarisering, zoals nieuwe didactische methodieken, een reorganisatie van de levensbeschouwelijk vakken of anti-radicaliseringscampagnes, baten dus niet zolang ze er niet slagen de primaire relatie in het onderwijs, die tussen leerkracht en leerling, positief in beweging te brengen.

2. Een schoolcultuur die de quest-oriëntatie van kinderen cultiveert

Polarisering krijgt minder kans in een verwelkomende school- of klascontext waar kinderen ruimte krijgen om verschillende werelden en identiteiten te exploreren, en daarin hun eigen weg te zoeken. In dergelijke context wordt de quest-oriëntatie van kinderen immers gecultiveerd. Batson e.a. (2008) omschrijft deze levensbeschouwelijke oriëntatie als een open en flexibele benadering van levensbeschouwelijke vraagstukken die ruimte laat voor twijfel. Eigen aan mensen met een quest-oriëntatie is hun bereidheid om te twijfelen, zelfkritisch te zijn en om de confrontatie aan te gaan met complexe problemen zonder de complexiteit ervan te reduceren. Recent Vlaams onderzoek (Van Droegenbroeck e.a., 2015) wijst uit dat moslimjongeren met een quest-oriëntatie minder vooroordelen hebben tegenover homoseksualiteit.

Vraag blijft hoe leerkrachten of scholen die quest-oriëntatie op levensbeschouwelijk vlak kunnen cultiveren. In de eerste plaats vraagt het om leerkrachten die zelf doordrongen zijn van een levensbeschouwelijke quest-oriëntatie. Zij fungeren in deze immers als een rolmodel voor leerlingen. Het zijn leerkrachten die veel en ook kritische vragen stellen aan hun leerlingen, die durven toegeven dat ze twijfelen en soms het antwoord niet kennen, en die in staat zijn om het op het eerste zicht onverzoebare werelden en thema's met elkaar te verbinden zonder de complexiteit ervan te reduceren. Op een gelijkaardige wijze kan een schoolcultuur een quest-oriëntatie bij kinderen bevorderen door leren op te vatten en te organiseren als een gezamenlijke zoektocht naar kennis en inzicht.

3. De levensbeschouwelijke grondstoffen van kinderen inzetten als schatten

Kinderen krijgen vanaf hun eerste dag thuis verhalen, rituelen en waarden mee. Dat maakt dat levensbeschouwing net zoals hun thuistaal een essentiële grondlaag vormt. In lijn met de adviezen rond thuistaal op school, is het dan ook cruciaal om die levensbeschouwelijke grondstoffen in de klas en op school als schatten in te zetten tijdens het leerproces. Dat kan door verhalen en rituelen die kinderen van thuis uit kennen te laten klinken en te vieren, en ze in interactie te laten treden met andere verhalen en rituelen. Op die manier kunnen alle kinderen, ongeacht hun levensbeschouwelijke achtergrond, ervaren hoe, ondanks alle verschillen, school en thuis toch met elkaar verbonden kunnen zijn.

Referenties

Batson, D.C., Denton, D.M., & Vollmecke, J.T. (2008). Quest religion, anti-fundamentalism, and limited versus universal compassion. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 47(1), 135- 145.

Juchtmans, G., & Nicaise, I. (2014). *Kleur in mijn klas. Kinderen over levensbeschouwelijke diversiteit in de lagere school*. Tiel: Lannoo.

Van Droogenbroeck, F. & Spruyt, B. (2015). De grenzen van barmhartigheid. Nuances in de negatieve attitudes ten aanzien van homoseksualiteit bij christelijke en moslimjongeren. In *Jongeren en diversiteit*. Cops, D., Pleysier, S., Put, J., De Boeck, A. (eds.). Leuven/Utrecht: Acco, pp 180-196.